

Podcast mission economy

WERNER VANHOREBEEK: Boeiende gesprekken over actuele thema's, relevante topics en te volgend trends. Welkom op de VLAIO-podcast waar ondernemers en hun netwerk een stem krijgen, hun plannen vorm en hun ambities een klankbord. To the point waar het kan, dieper gravend waar het moet, inspirerend, informerend, ondersteunend. Van artificial intelligence, blockchain en circulaire economie tot digitale zorg. Wij knopen het in jouw oren. Na anderhalf jaar zijn we eindelijk terug in onze oude, vertrouwde studio in Leuven. Feels good to be back. Met regiocoach en bedrijfsadviseur Bas Sturm bespreek ik het boek Mission Economy van de Italiaanse economiste Mariana Mazzucato. Dag Bas, van harte welkom.

BAS STURM: Dag Werner.

WERNER VANHOREBEEK: Na Kate Raworth en haar Donuteconomie opnieuw een boek van een vrouwelijke econome, Bas. Je hebt de smaak kennelijk te pakken.

BAS STURM: Ja, het feit dat wij dat nog steeds als een onderscheidend criterium zien, geeft waarschijnlijk aan dat we nog niet helemaal klaar zijn met onze emancipatie. Maar ze hebben ook nog een paar andere dingen met elkaar gemeen. Ze zijn ook groen en ik denk ook enigszins links op het politieke forum. Dus er zijn meer overeenkomsten.

WERNER VANHOREBEEK: Recent publiceerden we bij VLAIO een themadossier rond circulaire economie. Daaruit blijft één quote alsmaar rondspoken in mijn hoofd. De dingen beter doen, volstaat niet meer, we moeten gewoon betere dingen doen. Behoort zo'n missiegedreven economie tot die betere dingen?

BAS STURM: Ik denk het wel. Als je daarmee bedoelt niet meer hetzelfde, maar dan op een wat efficiëntere wijze doen, maar echt de dingen anders aanpakken. Ja, dat klopt wel met wat Mazzucato beschrijft.

WERNER VANHOREBEEK: Misschien toch maar bij het begin beginnen en de definitie van een missiegedreven economie wat scherpstellen. Wat bedoelt Mazzucato daarmee?

BAS STURM: Ze begint met het verhaal van de Apollo. Eigenlijk geïnitieerd door John F. Kennedy die in '62 het plan lanceerde om aan het eind van het decennium een man op de maan te zetten. Dat was ook een klein beetje in concurrentie met de Russische staat, die op dat moment ietsje verder stonden in de ruimtevaart. En die visionaire missie, ook door de staat geïnitieerd en geleid, die zorgde echt voor een technologische sprong. En daar hebben ze eigenlijk decennia nadien nog voordelen van ondervonden. En eigenlijk zegt Mazzucato moeten regeringen nu weer hetzelfde doen met een aantal uitdagingen die zich op dit moment stellen. Dat betekent investeren in interne productiecapaciteit, inkoopmogelijkheden en publiek-private samenwerkingen.

WERNER VANHOREBEEK: Dat kan je inderdaad definiëren als dingen helemaal anders doen en anders dan we het in het verleden gedaan hebben, maar kan je die problemen als klimaatopwarming of ongelijkheid, daar gaat het dan over, echt vergelijken met een man op de maan zetten?

BAS STURM: Voor een stukje wel, omdat het grote projecten zijn, maar er zijn natuurlijk ook verschillen. De huidige uitdagingen, en dan moet je bijvoorbeeld denken aan de 17 SDG's, die zijn in vergelijking met het Apollo-programma veel breder. Dus het Apollo-programma was eerder een technologische uitdaging, wat in zekere zin nog eenvoudig is in vergelijking met wat ze ook wel

wicked problems noemen waar we nu mee geconfronteerd worden en waar ook sociale, organisatorische en politieke elementen een rol spelen. En ik zie dat ook in de dagelijkse praktijk bij ons zelfs als wij innovatieprojecten begeleiden. Het zijn vaak niet de technologische problemen die het meest weerbarstig zijn. Het zijn eigenlijk eerder de organisatorische problemen die de grootste uitdaging vormen om dingen gedaan te krijgen. Dus in die zin is het ook wel een verschil.

WERNER VANHOREBEEK: De ambitie van het boek gaat heel ver. Dat zie je ook in de ondertitel, want daar staat a Moonshot Guide to Changing Capitalism. Qua ambitie kan dat tellen. Het kapitalisme zoals we dat vandaag kennen, moet de schop op. Maar waarom eigenlijk?

BAS STURM: Dat is in ieder geval iets wat zij vindt. En ze vindt covid daar een goede case bij, dus er zijn een aantal dingen flink fout gelopen in haar ogen, maar eigenlijk vindt ze dat al voor covid de huidige vorm van kapitalisme in crisis was. Dus ze geeft bijvoorbeeld aan dat de ratio tussen enerzijds winst en anderzijds loon nooit hoger is geweest, dus dat er steeds meer ongelijkheid is in feite. Bijvoorbeeld excessieve beloningen voor CEO's en aandeelhouders. En ze stelt ook vast dat bijvoorbeeld de overheid enorm is teruggeloopt in heel veel landen. Dus heel veel landen hebben eigenlijk een soort van streven naar een minimumoverheid, iets wat zij niet gelijk toejuicht, maar daar zullen we dadelijk nog wat verder op ingaan, neem ik aan.

WERNER VANHOREBEEK: En dan onderscheidt ze vier belangrijke problemen?

BAS STURM: Ja, in de eerste plaats het kortetermijndenken van de financiële sector, dus typisch geleid door kwartaalresultaten. Het financialiseren van de business, dus eigenlijk de financiële sector stopt het geld weer opnieuw in zichzelf, eerder dan in werkelijke investeringen die de maatschappij ten goede zouden kunnen komen. Dan hebben we natuurlijk gewoon de urgentie van het klimaat. Een van die 17 SDG's. En vierde factor die ze noemt, is een trage of afwezige overheid.

WERNER VANHOREBEEK: En die rol van de overheid vindt ze belangrijk en om dat een beetje duidelijk te maken, zijn er een vijftal mythes die ze daarrond wil doorbreken. Misschien moet je ze niet alle vijf noemen, maar een paar die tot de verbeelding spreken waarom die overheid toch een belangrijkere rol zou kunnen of moeten spelen?

BAS STURM: Ja, dan zou ik er twee noemen. Dus één mythe is dat het alleen het bedrijfsleven is dat waarde creëert en risico draagt. En dan zou de overheid dus daar alleen maar meekijken en eventueel als het helemaal fout loopt, ingrijpen. Maar in de werkelijkheid is dat niet waar volgens- Zij zegt van, kijk, het is hier al vaak zo geweest in het verleden dat het juist de overheid was die belangrijke risico's nam en investeerde en dat heeft tot heel veel belangrijke innovaties geleid. En dat beschrijft zij zo in haar boek, maar dat is ook een vaststelling die ik doe in onze dagelijkse praktijk. Het is heel vaak zo bij bedrijven die bij ons komen dat wij de eerste zijn om daar geld in te stoppen in de vorm van subsidies. En het is pas nadien dat er risicokapitaalverschaffers komen om dan vervolgens nog meer geld in zo'n bedrijf te stoppen.

WERNER VANHOREBEEK: Vaak de overheid die nieuwe dingen initieert?

BAS STURM: Wij zijn heel vaak de eerste, heel vaak. Ja, absoluut. En een tweede die ik zeker ook niet onvermeld wil laten, dat is een mythe die stelt dat outsourcing uiteindelijk de belastingbetaler geld zou besparen. Dat is natuurlijk-

WERNER VANHOREBEEK: De overheid kleiner maken en uitbesteden?

BAS STURM: Ja, alles uitbesteden en dus tot een heel minimale overheid komen die gewoon alle taken uitbesteedt aan anderen. En blijkt in de praktijk, en zij heeft daar nogal wat onderzoek naar

gedaan, bijvoorbeeld in het Verenigd Koninkrijk en ook in de Verenigde Staten, dat dat in veel gevallen juist veel duurder uitpakt. In het Verenigd Koninkrijk hebben ze daar eens een keer een studie naar gedaan. Dan bleek het uiteindelijk in zijn totaliteit 40 procent duurder te zijn en in de Verenigde Staten was het zelfs nog meer, want dan kwamen ze uit op 83 procent duurder.

WERNER VANHOREBEEK: En het werd niet eens beter als je naar de Britse spoorwegen keek, dat is een gigantische ramp geweest, dus het is niet altijd-

BAS STURM: Ja en trouwens ook met covid heeft dat weer problemen opgeleverd, omdat de overheid dus inderdaad initieel ook totaal niet wist hoe de dingen aan te pakken, omdat ze de noodzakelijke expertise gewoon niet meer intern hadden.

WERNER VANHOREBEEK: Haar gaat het hier niet zozeer om kleinere of grotere overheid, begrijp ik dan. Maar vooral over een andere overheid.

BAS STURM: Ik denk inderdaad dat het niet per se groot versus klein moet zijn. Als ik naar België kijk, wij hebben sowieso een grote overheid. Ook deels door de gelaagdheid van de maatschappij hier met provincies en dan de regio's et cetera. Maar wat wel noodzakelijk is, is dat de overheid een deel vaardigheden en kennis zelf incorporeert, zodat ze ook weet waar ze het over heeft en op die manier vanuit een veel betere positie samenwerking kan zoeken met de privé. Ik denk dat dat essentieel is.

WERNER VANHOREBEEK: Niet alles bij consultants leggen die outsourcen.

BAS STURM: Ja, over die consultants is ze sowieso niet heel erg complimenteuz, want dat leidt eerder tot, laten we zeggen, efficiëntieverlies dan tot efficiëntiewinst, volgens haar. Maar dus in ieder geval, er is nood aan een samenwerking tussen overheid en privé en daarvoor is het noodzakelijk dat de overheid zelf ook over de nodige kennis beschikt en ook gewoon durft initiatief nemen, want ook dat noemt ze in haar boek. Door die permanente druk zo van, maak die overheid maar kleiner en zorg dat ze zich alleen maar bezighoudt met eventueel foutjes op te lappen, is er een soort van prudentie ontstaan, een schroomvalligheid bij de overheid om überhaupt initiatief te nemen. En dat is eigenlijk volkomen ten onrechte, want je hebt de overheid nodig om een aantal van de problemen aan te pakken die zich nu stellen. Dat kun je niet aan een individueel bedrijf overlaten die je privé natuurlijk wel nodig hebt.

WERNER VANHOREBEEK: Dan eventjes terug naar de maan en de allereerste moonshot. In het vierde hoofdstuk van haar boek Lessons from Apollo maakt ze een uitgebreide economische analyse van de maanmissie. Wat zijn haar belangrijkste bevindingen daar?

BAS STURM: Ze noemt dus in de eerste plaats leiderschap. Je moet een duidelijke visie hebben en een duidelijk doel. Ze zegt het een en ander over innovatie en dus het risico durven nemen. Dat vind je ook terug in een andere mythe die ze ontkracht waarbij ze stelt van, kijk, de overheid hoeft niet per se gerund te worden als een bedrijf, want dan ga je puur naar kosten-batenanalyse. En bij de aanpak van de Apollo-missie was dat niet de insteek. Als ze dat hadden genomen, dan hadden ze het nooit gedaan. En ook bij de uitdagingen die zich nu stellen, is dat een te bekrompen benadering dus vandaar dat die risicobereidheid een heel belangrijke is. Dan organisatorische veranderingen, dus e